

Exposició «Les cases de l'ànima (5500 aC. - 300 dC).
Maquetes arquitectòniques de l'Antiguitat»
16/01/1997 - 15/06/1997

Origen i model

És la casa una forma perfecta? Hi ha diferències substancials entre les cases més primitives i la casa actual? O són simples diferències accidentals de materials, de tècniques de construcció, de confort? Contemplant les primeres maquetes de cases que els homes van pensar recuperem aquesta clàssica reflexió sobre la forma casa, però despertem sobretot la inexhaurible passió pels orígens.

L'origen de la casa, com l'origen de l'obra d'art, ens fascina perquè és l'origen de nosaltres mateixos. La sorpresa davant d'aquestes maquetes de l'Antiguitat és molt semblant a la que sentia Maurice Blanchot a les coves de Lascaux: són d'allò més antic i, en canvi, són com d'avui. Res no té a veure el món en què van ser dissenyades amb el nostre i, tanmateix, hi trobem un aire de família que ens fa, equivocadament o no, pensar que podem entendre-les, que tenim uns mínims codis de llenguatge comuns per poder seguir la cadena inescapable de la interpretació –tot és interpretació d'interpretacions, ens deia Nietzsche– que és la nostra experiència cultural.

I en la cadena de la interpretació res no té la màgia dels orígens. La maqueta, el model. Model de què? La maqueta té alguna cosa de quinta essència formal, d'intermediació entre el món de les idees i el món de la realitat. La maqueta és la joguina de l'artista. Jugant-hi el creador sent el plaer dels déus: ordena el món al seu criteri i caprici, com si no hi hagués obstacles. La maqueta és la peça a través de la qual les idees prenen forma, sotmeses ja a la prova del modelatge, de la materialització, però abans d'afrontar les rugositats de l'ús i de la conflictivitat que arrossega l'home cada cop que fa coses concretes.

Però, al mateix temps, les maquetes de l'Antiguitat són també intermediàries en sentit contrari: peces de la terra –fetes de terra– que acompanyen l'ànima del difunt al seu destí. Un destí sobre el qual no sempre hi havia les fantasies que després ha anat construint l'home. Per això, la casa de l'ànima era tan important com la casa de l'home: l'estança realment eterna.

I, per sobre de tot, la idea de model. Crear models, cercar models, definir models, ha estat una de les passions creatives de l'home. Però els models de casa tenen una peculiaritat particular: són models únics. Almenys fins que la reproductibilitat massiva (els malsons, que no somnis, moderns) ha volgut fer a gran escala cases idèntiques per a tots, en períodes en què s'ha viscut l'alienació mental transitòria de creure que tots érem iguals.

El model de casa és el model d'un objecte únic com únic és cada home. El model de casa són les infinites variacions d'una forma que té alguna cosa de forma perfecta, és a dir, immillorable en l'essencial per bé que irreplicable en l'accidental. Els models originals de la casa evocuen el moment fundacional d'una cosa anomenada espècie humana: aquell moment que es reserva a l'art i la creació, trets distintius d'un ésser capaç de donar sentit a allò que no en té.

Reunint per primera vegada una mostra de maquetes de l'Antiguitat, el CCCB proposa una reflexió sobre l'origen de la casa, és a dir: de la ciutat, de la cultura, del sentit.